

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Leren van innoveren : wat en hoe leren docenten van het innoveren van het eigen onderwijs?

Miedema, W.G.; Stam, M.

Publication date
2008

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Miedema, W. G., & Stam, M. (2008). *Leren van innoveren : wat en hoe leren docenten van het innoveren van het eigen onderwijs?* [Thesis, fully internal, Universiteit van Amsterdam]. Van Gorcum.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

VOORWOORD

Wij kwamen elkaar tegen bij een training over kennismanagement van de Hogeschool van Amsterdam en namen beiden zitting in een projectgroep *docentcompetenties*. We ontwierpen een competentiematrix voor het onderwijs en onderzochten onze eigen competenties (Miedema & Stam, 2000). Ook ontwikkelden we kennismethodieken, met het doel op het hbo gesprekken over docentcompetenties op gang te brengen. Zo gingen we aan de gang met onze eigen kennisbehoefte, die mede was ontstaan doordat wij als hbo-docenten met verschillende onderwijsvernieuwingen te maken hadden gekregen en worstelden met het 'leren leren' en met het invoeren van het competentiegericht onderwijs op de Hogeschool van Amsterdam (HvA).

Wij zijn ook op andere wijze betrokken (geweest) bij onderwijsvernieuwingen.

Wietske Miedema werkt als lerarenopleider bij de Hogeschool van Amsterdam Onderwijs en Opvoeding, doceert in de Master Pedagogiek en is programmaleider van de algemene beroepsvoorbereiding voor de tweedegraad lerarenopleidingen. Ze is ook jarenlang nascholer geweest en begeleidde vanuit het Centrum voor Nascholing Amsterdam vele scholen bij de invoering van de Tweede Fase en van het vmbo. Vanuit die positie heeft zij ervaren dat professionalisering via cursussen en trainingen vaak niet het gewenste effect oplevert. Docenten ervaren nascholing vaak als iets van 'buiten'. Zij geven er vaak de voorkeur aan kennis in de eigen groep te zoeken: in plaats van nascholingen en trainingen 'van buiten' organiseren scholen, vaak in samenwerking met een nascholingsinstelling, tegenwoordig liever sessies waarin docenten met elkaar kennis delen en leren van elkaar.

Martin Stam is behalve als docent bij het Instituut voor Sociale en Culturele Beroepen, de afgelopen jaren binnen de HvA actief geweest als staflid kwaliteitszorg, als teamleider, als ontwikkelaar van onderwijsvernieuwingen en als trainer en coach van docententeams. In al deze rollen bleek hem dat het welslagen van onderwijsvernieuwingen moeilijk te voorspellen en allerm minst zeker is. Vaak zag hij vernieuwingen gemeten naar de oorspronkelijke ambities op den duur verwateren in een orde van de schooldag, waarin docenten in de beslotenheid van hun vak en hun klas zelf maar bepaalden hoe de vernieuwing bedoeld was. Soms echter ontwikkelden teams nieuwe praktijken die zo boven verwachting waren dat ze als succesverhalen de ronde gingen, maar zelden leidden die tot veel navolging en meestal losten ze al snel weer op in de orde van de dag met zijn gebruikelijke rumoer van rampjes en een enkele ramp.

Dergelijke twijfels en vragen hebben ertoe geleid dat we in 2003 het hier gerapporteerde onderzoek zijn begonnen, met het doel meer zicht te krijgen op leerprocessen van docenten die betrokken zijn bij onderwijsvernieuwingen.

In de achter ons liggende jaren hebben we veel geleerd. Als hbo-docenten traden we toe tot domeinen van wetenschappelijk onderzoek. We moesten onze toepassingsgerichte leerstijl, geëigend in het hbo, inruilen voor een betekenisgerichte leerstijl. De eerste tijd van het onderzoek hadden we grote moeite de onderzoekstijd te bewaken en gingen de dingen van de dag meestal voor. Later werden we hier wat bedrevener is en durfden we ook beter onze onderzoekstijd te 'nemen'. Maar soms waren er taken behorend bij het 'gewone' werk die niet konden wachten en die om voorrang vroegen, zoals audits, accreditatietrajecten en subsidieaanvragen. Dat desondanks het onderzoek toch niet vertraagde, kwam omdat een van de twee wiens werk op dat moment in wat normaler vaarwater verkeerde, dan dubbele energie in het onderzoek stak.

Dit onderzoek is een product van samenwerking. Twee collega's uit verschillende disciplines, met verschillende temperamenten, in een jarenlang samenwerkingsproces: dat moet haast wel mis gaan. Dat is niet gebeurd. Onderlinge verschillen van inzicht werden steeds opgelost. Samenwerken kost veel energie, maar levert ook veel op. Uiteindelijk ligt de uitkomst van de samenwerking in boekvorm klaar voor iedereen die in het proces van onderwijsvernieuwing is geïnteresseerd.

Dit boek is deels voor gezamenlijke verantwoordelijkheid, deels voor verantwoordelijkheid van elke auteur apart geschreven. De hoofdstukken 1, 2, 3, 4, 9 en 10 zijn gezamenlijke producten. Hoofdstuk 5 en 6, de vmbo-casussen, zijn geschreven door Wietske Miedema en de hoofdstukken 7 en 8, de hbo-casussen, zijn geschreven door Martin Stam.

Een woord van dank is hier op zijn plaats. We danken op de eerste plaats Geert ten Dam, onze promotor en natuurlijk Jeroen Onstenk en Wim Wardekker, onze co-promotores. Geert, je scherpzinnigheid en intelligentie, je constante aandacht voor de methodiek en je aanmoediging hielden ons op het rechte pad van de wetenschap en hielpen ons de moed erin te houden, ook als het even tegen zat. Jeroen, je was een echte inspirator. Je soms wilde associaties hielpen ons vrij te blijven denken. Wim, op jou konden we altijd vertrouwen voor de theoretische puntjes op de i. Pas als jij tevreden was, wisten we dat het goed was. De gesprekken met ons vijven waren altijd enerverend en inspirerend. Dank daarvoor! Onze dank gaat ook uit naar de scholen die hun deuren open zetten voor het onderzoek en naar de docenten wiens praktijk we mochten onderzoeken. Deze scholen en docenten durfden zich te laten zien, met alle kwetsbaarheid van prille vernieuwingen van dien. Petje af. Vanwege de gegarandeerde anonimiteit worden ze niet genoemd. Zij weten zelf wel dat wij hen bedoelen. We danken ook de Hogeschool van Amsterdam, die ons onderzoekstijd – naast het 'gewone' werk - ter beschikking stelde. Ten slotte danken we ILO onderzoeksmedewerkster Mariëlle de Reuver, die de opmaak van het boek verzorgde en vriend Rob van Koldenhoven, die eindredactionele adviezen, ook voor het Engels, gaf.

We willen ook een persoonlijk dankwoord spreken.

Wietske's dankwoord: Sara en Celine, dank voor jullie onbegrensd vertrouwen in je moeder. Bianca, jou dank ik voor je coaching als ik er even helemaal doorheen zat. John, Doug en Jack van Coaching Strategies for Advancement, mede door jullie heb ik de moed gevonden met dit megaproject te starten. Familie, vrienden, Hoppeclub en Amsterdamse en Surinaamse collega's: dank voor jullie inspiratie en vrolijkheid. In het bijzonder dank ik mijn vrienden van de jaarlijkse eettafel: Atemma, Erik, Erwin, Guus (paranimf), Hanneke, Henk, Jan, Kirstin, Marja, Marlies, Rob, Marino, René, Rietje, Rob, Ruth en Truusje (paranimf).

Martin's dankwoord: Cita, Roos en Louis, elke keer als ik als een zombie aan tafel bij schoof, brachten jullie me binnen een mum van tijd weer thuis en tot leven. Dankzij jullie is dit onderzoek nooit een eenzaam avontuur geworden. Jules en Chaim, jullie werden nooit moe om met me mee te denken over de zin en onzin van dit avontuur. De RAAK-collega's bij de Karthuizer, jullie lieten me spelenderwijs zien hoeveel er aan onderzoek te beleven valt. De collega's bij MWD, jullie hielden me bij de les: onderschat de krachten en mogelijkheden van 'onderop' niet. En: snel bedacht is traag gedaan.